

Landsbygds- och
infrastrukturdepartementet
li.remissvar@regeringskansliet.se
li.dl@regeringskansliet.se

Yttrande över betänkandet En översyn av kontrollorganisation och finansieringen av kontroll i livsmedelskedjan för att förenkla för företag (SOU 2025:64)

Ert diarienummer LI2025/01164

Sammanfattning

Länsstyrelsen Kalmar län avstyrker utredningens huvudsakliga
förslag.

Vi delar bedömningen att kontrollerna inom livsmedelskedjan ska
hanteras och bedömas på ett likartat sätt oavsett var i landet de
aktuella aktörerna har sina företag.

Vi ser också att det är nödvändigt att fortsätta arbetet med att
effektivisera arbetet med kontrollerna, se över finansieringsläget,
öka förtroendet för kontrollsystemet samt öka möjligheterna att ge
råd och stöd till aktörerna i myndighetsutövningen.

Däremot omfattar förslaget en begränsad del av livsmedelskedjan.
Stora delar av den offentliga kontrollen inom livsmedelskedjan ligger
utanför utredningens direktiv trots att det finns stora
samordningsvinster att göra. Länsstyrelsen har inställningen att om
antalet kontrollmyndigheter ska minskas och kontrollerna ska bli
mer likvärdiga och effektiva ska länsstyrelserna ta över
kommunernas ansvar för både kontroll av livsmedel och animaliska
biprodukter samtidigt som kontroll inom livsmedel och foder i
primärproduktionen behålls.

Vi ser att länsstyrelserna ska fortsätta ansvara för djurskydd vid
transport och Livsmedelsverket på slakterier, men med en tydlig
samordning och snabb informationsöverföring. Att samla

kontrollansvaret hos länsstyrelserna bör utredas för ökad effektivitet, rättssäkerhet och likvärdighet.

Länsstyrelsernas roll som beredskapsmyndighet inom beredskapssektorn livsmedel och dricksvatten bör också tas i beaktande. Att samla kontrollverksamheterna inom ytterligare delar av livsmedelkedjan bedöms stärka länsstyrelsens roll som högsta civila totalförsvarsmyndighet i länet.

Förslag om uppgiftsskyldighet mellan myndigheter, ekonomiska lätnader för företag samt införandet av officiella veterinärer på Länsstyrelserna bedöms vara förändringar som kan tillstyrkas även om kontrollstrukturen inte ändras.

Samverkan och kompetens

En centralisering skulle innebära att kontroller inom djurskydd, grundvillkor, smittskydd och läkemedel stannar kvar på länsstyrelsen och kontroll av primärproduktion flyttas till Livsmedelsverket och Jordbruksverket. En centralisering skulle innebära att ett lantbruksföretag kan få ökat antal kontroller av flera myndigheter vilket utredningen vill motverka. Med aktuellt förslag delas livsmedelskedjans kontroll upp ännu mer. Ett lantbruksföretag kan få kontroll av kommunen (ex. miljötillsyn), länsstyrelsen (djurskydd, smittskydd, läkemedel, grundvillkor, miljö), Livsmedelsverket (primärproduktion, förädling, restaurang, gårdsbutik) och Jordbruksverket (ABP, foder, växtskydd och förädling).

I dagsläget har vi alltid gemensamma genomgångar av kontrollobjekt tillsammans med de berörda handläggare som utför kontroll inom primärproduktion, djurskydd, grundvillkor och smittskydd samt läkemedel på gård. På så sätt samordnar vi kontrollerna ute hos lantbruksföretagen för att göra kontrollerna så effektiva, enhetliga och rättvisa som möjligt men också för att minska antalet kontroller. Det minskar även den administrativa bördan och byråkratin. Denna typ av samverkan ger ett dagligt samarbete som också är viktigt för erfarenhetsutbyte. Om delar av länsstyrelsens verksamhet skulle flyttas från länsstyrelsen blir det en stor förlust av kunskap, likvärdighet och verkningsfullhet i kontrollerna samt att kontrollerna vid en centralisering blir mindre effektiva.

Utöver god intern samverkan har vi även en god extern samverkan, framför allt tillsammans med andra länsstyrelser men även med

länets kommuner. Den formen av samverkan ger betydande utbyte av kompetens och likvärdighet i kontrollen. Vi ser också att denna typ av samverkan kan ha god effekt på att göra kontrollerna mer likvärdiga i hela landet.

Vi har tidigare konstaterat att vi ser att kommunernas livsmedelskontroll och kontroll av animaliska biprodukter flyttas till länsstyrelsen. Samtidigt behåller länsstyrelserna nuvarande ansvaret för kontrollerna inom livsmedel och foder i primärproduktionen samt transport av animaliska biprodukter. Det skulle innebära att antalet kontrollmyndigheter minskas från 270 till 23 aktörer, bestående av 21 länsstyrelser samt Jordbruksverket och Livsmedelsverket. Vi bedömer att detta skulle uppnå utredningens mål om förenkling och enhetlighet till en betydligt lägre kostnad och utan att skapa nya regionala kontor, efter som vi redan har regionala kontor idag, Länsstyrelsen. Ett övertag skulle leda till mer samverkan och utveckling inom länet men även lättare samverkan utanför länet samtidigt som det också skulle vara kompetenshöjande för hela myndigheten. Vi ser därutöver att Livsmedelsverket ska få mer resurser till att anordna utbildningstillfällen för inspektörer/handläggare samt vidare utveckling inom de olika produktionsinriktningarna som finns inom livsmedelskedjan. Detta då det idag är en stor avsaknad.

I betänkandet berörs det att Livsmedelsverket kommer att behöva rekrytera nya medarbetare i syfte att fånga upp den kompetens som redan finns i kontrollorganisationen. Vidare nämns det att en lämplig åtgärd är att en del av personalen som idag arbetar med livsmedelskontrollen ska erbjudas att fortsätta med liknande uppgifter men på Livsmedelsverket. Dessutom beskrivs det att flera kontrollmyndigheter har svårt att rekrytera och behålla personal. Vi anser att en centralisering skulle kunna medföra kompetenstapp och fortsatt problematik med rekrytering. Detta på grund av att flertalet inspektörer från kommunerna samt handläggare och veterinärer från länsstyrelserna har andra arbetsuppgifter som gör att verksamhetsövergång inte kommer att vara aktuell. Det kan också uppstå svårigheter att fullfölja uppdrag inom andra områden.

Om en centralisering skulle bli aktuell och ett samsynsarbete faller ut väl är det mycket positivt ur ett rättssäkerhetsperspektiv. Det är dock ett mycket omfattande och tidskrävande arbete eftersom gruppen med kontrollpersonal nationellt sett blir väldigt stor och avstånden blir långa mellan de regionala kontoren. Vi ser också att

det finns en risk att varje regionalt kontor skapar egna tolkningar av lagstiftningen och målet med att få kontrollen mer likvärdig fallerar. Vi är människor och det kommer alltid vara svårt att få likvärdiga bedömningar och kompetens över hela landet, även om det sker en centralisering.

Beredskap

Länsstyrelsen är geografiskt områdesansvarig myndighet med uppgifter enligt förordningen (2017:870) om länsstyrelsernas krisberedskap och uppgifter inför och vid höjd beredskap och den högsta civila totalförsvarsmyndigheten inom länet. Anledningen till att länsstyrelsen har denna roll är att länsstyrelsen står nära hela livsmedelskedjan, speciellt primärproduktionen med nära kontakt med länets livsmedelsproducerande företag.

Regeringen beslutade under 2022 om en ny myndighetsstruktur för den civila beredskapen, där länsstyrelserna delades in i civilområden och myndigheters olika sakområdesansvar och sektorsansvar förtydligades. Länsstyrelserna ingår i två beredskapssektorer varav Livsmedelsförsörjning och dricksvatten är en. I denna sektor är länsstyrelsens roll att vara sakområdesansvarig myndighet inom livsmedelsområdet.

I kris, vid höjd beredskap eller krig är en fungerande kontroll av livsmedelskedjan avgörande för att säkra trygg tillgång till säkra livsmedel för befolkningen.

Kalmar län är ett livsmedelsproducerandetätt län som är en viktig del för landets livsmedelsförsörjning.

Länsstyrelsen har en bred kompetens inom området jordbruk och primärproduktion som har byggts upp genom arbete med jordbrukarstöd och landsbygdsstöd där nära kontakt med lantbruksföretagen har varit och är en stor del av arbetet. För att ha en stark livsmedelsberedskap krävs det också god regional och lokal kännedom vilket länsstyrelsen har. Detta bidrar till att vi snabbt kan genomföra insatser vilket kommer att minska om kompetensen flyttas från nuvarande nivåer till en central myndighet. Länsstyrelsen anser att en kris måste hanteras på flera nivåer och att det är grundläggande att en kris kan hanteras lokalt.

I utredningen "En modell för svensk försörjningsberedskap" föreslås att länsstyrelserna får en viktig roll att sammanställa och förmedla

lokala behov av livsmedel liksom kritiska insatsvaror, liksom identifiering av primärproducenter, livsmedelsföretag och andra viktiga aktörer i livsmedelskedjan (SOU 2023:50). En god lokalkännedom kommer avsevärt att underlätta genomförandet av detta.

Länsstyrelsen Kalmar län är kritisk till konsekvenserna som en centralisering kan göra med Sveriges livsmedelsberedskap.

Finansiering och kostnader

Vi vill betona att länsstyrelserna i många år har varit underfinansierade när det gäller alla nivåer av kontrollverksamheten. Om verksamheterna hade haft finansiering i proportion till den förväntade insatsen så skulle givetvis mer kontroll utföras och kontrollmålen hade uppfyllts.

Vi anser också att det som erfordras för att öka samverkan mellan Livsmedelsverket, Jordbruksverket och länsstyrelserna är ökade finansiella resurser så att den befintliga samverkan kan utökas.

Förslaget att kommunernas livsmedelskontroll och kontroll flyttas till länsstyrelsen ser vi skulle minska kostnaderna jämfört med att Livsmedelsverket och Jordbruksverket ska skapa nya regionala organisationer skulle kräva omfattande ledningsstruktur och nyrekrytering, vilket väntas bli dyrt och ta både tid och resurser.

Flytt av ABP- och foderkontrollen

Utredningens förslag innebär att kontroll av animaliska biprodukter (ABP) och foder flyttas från länsstyrelsen till Jordbruksverket. Vi anser att förslaget innebär, precis som en centralisering till Livsmedelsverket med livsmedelskontrollerna, en risk för kompetensförlust och försvagad regional närvaro, vilket i sin tur kan leda till försämrat helhetsperspektiv i kontrollerna.

Kontrollansvar för djurskydd vid och i anslutning till slakt

Förslaget innebär en precisering av kontrollansvaret mellan länsstyrelserna och Livsmedelsverket. Länsstyrelserna ska genom officiella veterinärer ansvara för kontroll av djurskydd vid transport till slakt. Detta innebär att den veterinära funktionen behöver förstärkas. Behovet varierar mellan länen och det är osäkert om

tillgången på veterinärer är tillräcklig. Vidare måste administration och överlämning av kontrolluppgifter, särskilt vid avlastning på slakteri, vara tydlig och nationell synkroniserad. Det bör klargöras om någon part kan neka överenskommelsen och vad detta i så fall innebär.

Det är rimligt att Livsmedelverket ansvarar för kontrollen på slakterierna men det förutsätter att information om befarade eller konstaterade djurskyddsproblem snabbt och säkert vidareförmedlas till länsstyrelserna. Förslaget förstärker Livsmedelsverkets roll i slakterierna men det är avgörande att rutiner för informationsöverföring och samverkan fungerar i praktiken. Som tidigare nämnt ser vi att det är viktigt för näringslivet att det är viktigt med förutsebara, rättssäkra och likvärdiga kontroller oavsett lokalisering. Förslaget måste därför följas upp så att inte en splittrad ansvarsfördelning leder till ökad administrativ börda eller otydlighet för företagen.

Sammanfattningsvis menar Länsstyrelsen att förslagen behöver kompletteras med en tydligare analys av alternativa lösningar, särskilt vad det gäller möjligheten att samla kontrollansvar hos länsstyrelserna. Detta skulle stärka förvaltningsmässig hållbarhet, kostnadseffektivitet och samhällets krisberedskap, samtidigt som rättssäkerhet och likvärdighet i kontrollen säkerställs.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Allan Widman med handläggare Victoria Rarysson Landerhjelm som föredragande. I den slutliga handläggningen har också enhetschef Fredrik Ustrup och länsveterinär Ali Albasam medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.